

פרטי הנקיות – לפני עיוור, לשון הרע ונקימה

יש עוד חטאים שנובעים מהלחץ החברתי הזה. הרמח"ל עובר לעסוק בנושא נתינת העצה. כשאנחנו נפגשים עם אנשים בעולם, לכל אחד יש דברים שהוא מבין בהם ודברים שהוא לא מבין בהם. יש לנו נקודות יתרון, נושאים שבהם אנחנו חזקים, ויש נושאים שבהם אנחנו פחות יודעים להסתדר לבד. במובן הכלכלי ובכלל, בני האדם לא שווים ביכולותיהם, והם נעזרים זה בזה. רגע העזרה הוא מאוד משמעותי ורגיש. מצד אחד הוא יכול להיות מאוד יפה: אחד חולק מכישרונותיו לזולת, נותן לו עזרה. מצד שני, המצב הזה שבו אחד בעל יתרון על השני, עלול להיות מסוכן. זה נותן לשני תחושת יתרון, פתאום הוא החזק, לו יש ולשני אין. אלו רגעי מבחן גדולים מאוד, האדם פה עומד מול ניסיון מאוד קשה. יש לו יתרון, הוא יותר. אם הוא, בעמדתו החזקה, מחלק את העצות - זו הזדמנות לחזק את עמדתו. זה מבחן רציני מאוד: האם כשאדם נותן עצה הוא שואל את עצמו רק מה טוב לשני, או מה יחזק את מעמדו של עצמו. הוא בנקודת יתרון, זה מאוד קשור לדינמיקה החברתית. בחברה יש מאבק סמוי על שליטה, הרגע שבו שואלים לדעתך הוא מאוד מחמיא, הוא נותן תחושת חשיבות. צריך מאוד להיזהר ברגע הזה. לאן אתה לוקח אותו? לברכה, או לאינטרסים של כח ושליטה?

לכן התורה מזהירה אותנו "לפני עיוור לא תיתן מכשול". אל תיתן לאדם עצה שלא הוגנת לו, שמקדמת אותך ולא אותו. האדם חלש, יש לו נקודת תורפה, הוא לא מבין. האם אתה מנצל את זה? המילה שלך מאוד משמעותית עכשיו. העמדה של נתינת העצה מאוד רגישה, הוא חייב להיות מאוד אמתי. אנחנו יודעים שהיצר הרע לא כזה שקוף, הוא קצת יותר מתוחכם. הוא יודע להיתמם, לומר שהעצה בסדר גמור. אבל, כולנו יודעים שמאחורי הקלעים מסתתר משהו אחר: יוקרה, מעמד וכד'. זה רגע מאוד חשוב, רגע העצה. הוא מסור ללב, אנחנו צריכים להיות מלאי אחריות, שהמאבק החברתי הסמוי לא יגרום לנו לתת עצה לא נכונה.

למשל: תלמיד בא להתייעץ אתך על מקום לימודים. הוא לומד בישיבה ומחפש לעבור לישיבה אחרת. זה רגע מאוד רגיש, אתה צריך לשאול מה טוב לתלמיד באמת, וזה לא תמיד מה שאתה רוצה. לפני כמה שנים היה לי שכן שמאוד אהבתי, והוא בא להתייעץ איתי לגבי עבודה טובה במקום אחר בארץ, מה שאומר שהם יעברו דירה. כשהוא בא להתייעץ איתי, ידעתי שזה מבחן, כי אני צריך לשאול מה טוב להם, גם אם זה אומר שהם יעברו דירה. לפעמים לתלמיד הכי טוב שלך טוב לעבור לכיתה אחרת. זה שייך בהמון תחומים: עבודה, נישואים וכו'. רגע הייעוץ חייב להיות מאוד נקי ומדויק. איך הזריזות משפיעה על זה? - כשאדם רוצה מאוד לעשות חסד עם אחרים ויש לו את ההתלהבות של הזריזות, זה דוחה את החשבונות הנמוכים, ואז המבט יותר צלול.

המייעץ צריך להשקיף רק על טובת המתייעץ, ולא על שום דבר אחר. למה? כי יש לנו אחריות חברתית. ה' לא ברא חברה כדי שתהיה בה מקום ראשון, אלא כדי שנסיע אחד לשני, נעזור לכל אחד להיות מה שהוא. אם אדם לוקח את המצב הזה לבצר את המעמד האישי שלו, זה נגד כל המגמה האלוקית. לכן, הרגע הזה של מתן העצה, בכל תחום שהוא, מחייב שהאדם יהיה כנה עם עצמו. אם אתה חושב שמישהו מתייעץ אתך והוא טועה בגדול, אתה יוכל להוכיח אותו. אתה חושב שאתה לא יכול לייעץ לו? מותר לך לפסול את עצמך, לומר שאתה נוגע בדבר. לפני כמה שנים התקשר אלי מנהל בית ספר לשאול על מחנך אצלנו ביישוב.

אני מאוד רציתי שהוא לא יעבור לבית הספר שלו אלא יישאר אצלנו. אמרתי לאותו מנהל שהמחנך ההוא מצויין אבל אני אלחם נגדו להשאיר אותו אצלנו. מה שאסור היה לי לעשות, זה לומר שהוא מחנך גרוע. זה אסור. תגייד את האמת, ותגייד גם בגלוי שיש לך אינטרס בדבר. מותר לך. אל תאמר עצה לא נכונה. גם לא מידע לא נכון. אנשים מתייעצים אתך בשביל שתגייד את האמת, גם אם היא לא נעימה. זו חובתנו החברתית

החלף החברתי גורם לאנשים לפעמים לחזק את מעמדם בצורה שלילית. זה לא נכון, תחזק את מעמדך בחיוב, לא בשלילה. הסיבה לרכילות ולשון הרע, היא שאנשים שאומרים את אותם דברים חושבים שזה יחזק את מעמדם, אם מצד היותם מרכזים במעבר האינפורמציה בחברה דרכם והיותם יודעי דבר ולא מפחדים לדבר. סליחה, אתה סוחר - רוכל - באנשים, בשביל מעמד חברתי. אתה מחזק את מעמדך על ידי מסחר ברגשות של אנשים, בחייהם הפרטיים? אתה רוצה לחזק את מעמדך? תעשה דברים חיוביים. אבל מי נתן לך רשות לעשות זאת על ידי מסחר בחיים של אנשים אחרים? יותר גרוע זה לשון הרע. זה לא רק לסחור, אלא ממש רצון להוריד את הערך של מישהו כדי לחזק את עצמך, מתוך מחשבה שאם ערכו ירד אתה תהיה יותר חשוב, כי משמע שהוא לא בסדר אבל אתה כן. אנחנו לא מקדמים כך את דרכנו, אפילו לא באבק לשון הרע.

קשה מאוד לזהות את אבק לשון הרע. צריך להיות נקי מאוד כדי לזהות אותו. מה זה? זה שרשמית לא אמרת שום דבר, אבל כולם הבינו בדיוק מה אתה חושב ורוצה להעביר, איזה מידע, מה דעתך והיחס שלך אל אותו בן אדם. אתה לא צריך לומר שום מילה. זו היתממות מעולה, אבל היא אסורה. הגמרא אומרת שכולם נכשלים בעוון הזה. זה היצר של האדם שדוחף אותו להיות מרכזי, לדעת על אנשים ולהיות שיפוטי כלפיהם, כדי להיות יותר חזק. כשאתה אומר, אפילו ברמז, משהו שלילי על אחר - יצאת יותר חזק. אתה עם דעה, נוכחות. לכן כל כך צריכים להיזהר מזה. מה שדוחף אותך זה לחץ חברתי. (יש פה בעיה נוספת של דן יחידי, אבל הרמח"ל מדבר פה על הצד החברתי). מה עם לשון הרע של אדם לגבי עצמו? - ברגע שאדם מתרגל לדבר דברים שליליים, הוא מרשה לעצמו לדבר גם על עצמו דברים שלילים, כי "מוכח" שהוא אובייקטיבי. היצר הרע משתלט על זה בקלות. כשאדם מדבר הרבה על החסרונות שלו, היצר הרע ממנף את זה. הוא אומר לך שלכלול את עצמך בפשע זה בסדר. אבל זה לא נכון, זה אסור.

הכל פה איסורים בלתי נראים, שאנשים לא זהירים בהם כי הם לא רואים. אנחנו צריכים לשפר את הראיה, לשים לב לאיסורים שאנחנו לא רואים בגלל דחפים ויצרים. צריך לחדד את הראיה, לשים לב לדברים שלא ראינו קודם. אבל לשון הרע מאוד מתוחכם. לומר "עזוב, אני לא רוצה לדבר עליו" זה כבר יוכל להיות לשון הרע. אפילו תנועת יד או קריצה עם העין יכולים להיות אבק לשון הרע. זה מאוד דק. כל המספר לשון הרע כאילו כופר בעיקר - למה? ה' הצמיח את העולם החברתי, את היחסים החברתיים, ואתה טוען שאי אפשר להסתדר חברתית ולהתקדם אם לא מדברים לשון הרע. אתה בעצם כופר בהנהגה האלוקית! אתה אומר שה' לא יודע איך בונים חברה, איך מסתדרים בחברה. אתה אומר שרק כך אפשר להסתדר בעולם. הרבה מאמירות לשון הרע הן ממתח ש"אי אפשר להסתדר אחרת". משמע שאתה כופר בכך שה' הוא העיקר, שורש המציאות, שהוא ברא את החברה ויודעי שאשפר להסתדר גם בלי לשון הרע. כשאתה מדבר לשון הרע, אתה אומר שאי אפשר לסמוך על ה', שהוא לא מחובר למציאות. אתה לא רואה? אי אפשר להסתדר בלי לשון הרע. אם אתה לא קצת פה ושם, בלתי אפשרי. לכן, הנושא הזה הוא כפירה. ה' ברא את החברה, הוא השורש של העולם החברתי. הוא קבע את סדרי החברה - אתה יודע יותר טוב ממנו?

כל פעם שאדם מדבר לשון הרע, זה חוסר ביטחון בה', הוא אומר שאין דרך אחרת להתקדם.

העולם החברתי מוציא מאתנו הרבה ערכים, תכונות ורגשות.

אחד מהם זה הרצון לצדק.

זה רצון שמאוד מתחזק כשאדם נמצא בתוך החברה. זה רצון יפה, שאדם רוצה לעשות צדק בגלל דברים לא בסדר בחברה. זה מעורר את חוש הצדק לתקן עוולות, וזה טוב. אלא, שאת היכולת שלנו לעשות צדק, שהיא מאוד יפה, אסור להפעיל אם זה נוגע בך. אסור לנקום.

גרש הנקמה יושב על תחושת הצדק. אדם מרגיש שנעשה לו עוול, הוא מרגיש שהוא חייב להשיב, ואז יהיה פה צדק.

עשו לי עוול, וכשאני אחזיר יעשה פה צדק.

זה רצון להשיב, ואז אדם נרגע.

הרמח"ל אומר שזה שקר, אסור לנקום. אסור לחפש את עשיית הצדק בכל מה שקשור אליו.

אסור לך להחזיר חזרה. עשו לך עוול? תתלונן בבית המשפט. לך לרשויות, הם יעשו. לך אסור להחזיר. אתה יכול להגן על עצמך, אבל לעשות צדק, להשיב חזרה - אסור.

לא רק זה, אלא אסור להשאיר את זה בלב. לא תיטור.

אם אדם משאיר את זה בלב, הוא מחזיק חשבונות, ישלו הצדקה לפעם שבה זה יתפרץ. כשהחשבון הזה פתוח, מתישהו זה יצוץ.

לכאורה זו דרישה מאוד קשה מהאדם, למחוק את תחושת העוול והצדק.

אבל יש לנו איסור מהתורה, לא תיקום.

איך מתמודדים? זו גזירת מלך. מה הכוונה?

המלך אומר שאי אפשר לבנות מלכות, ואין מלכות בעולם, אם יש נקמה.

עם נקמה אין מלכות, לכן המלך - ה' - גזר גזירה שבלעדיה אין חברה.

לנקום זה לקחת את החוק לידיים, אין דבר כזה. אתה נוגע בדבר.

אתה כל כך לא אובייקטיבי, שאין סיכוי שתעשה צדק.

אתה גם העד, גם התובע, גם השופט וגם המוציא לפועל. איך זה יכול להיות ישר?

אין סיכוי שזה יהיה מדויק ונכון. יותר מזה, אי אפשר לבנות ככה חברה, אם כל אחד ינקום בשני.

אני ביקשתי שתעזור לי למצוא משהו ואמרת שאין לך זמן, אז כשאתה בא לבקש ממני תרופה בקופת חולים

אני גם אגיד שאין לי זמן, למרות שיש לך התקף לב.

אתה עקפת אותי בתור, אז אני אנקר לך את הצמיגים.

אין לזה סוף, זה מפרק את החברה.

אסור לנקום, אפילו לא נקמה קטנה. אתה לא המלך.

עשיית הצדק שייכת לרשויות המלכותיות, לא לך.

הוא אחר לי לשמירה, אני אאחר לו. הוא לא התייחס אלי, אני לא אתייחס אליו.

אסור!

רק אם המניעים שלך הם מאה אחוז טובת האומה. רק אם אין שום עניין אישי. אם יש, אפילו קצת - אסור לך.

לכן זה שייך רק למלכות. נקם זה אנרכיה נוראית, הכל מתפרק. כל החברה לא תחזיק.

היצר הרע יחפש משהו קטן. אל תחייך אליו, אל תאמר לו שלום. אסור.

להגן על עצמך מותר, אבל ליזום ענישה, להחזיר חזרה, אסור.

אפילו אם הוא הזיק לך במזיד, אסור לך להחזיר. מותר לך לומר שאתה פגוע, אבל לא לנקום.

השיחה נערכה לפישטחיות הבנתו של העורך,
ובל טעות או חסרון יש לתלות בעורך בלבד.